

PIRMSSKOLĒNU INTELEKTUĀLO PRASMJU SEKMĒŠANA MĀKSLAS NODARBĪBĀS

Developing pre-schooler`s intellectual skills with arts classes

Ligita Priede

Dagnija Vigule

Rīgas Pedagoģijas un izglītības vadības akadēmija

Abstract. *Research aims at drawing attention to theoretical and empirical aspects significant for development of pre-schooler intellectual skills in arts classes. Things enriching child's personality, physical, intellectual and mental world largely depend upon surrounding environment, closest people and society in general. This factor is of a great significance in pedagogue activities with pre-school children, when getting the first ideas about the world, people, things, phenomena, personal abilities and possibilities. Pedagogue should plan activities in a way ensuring promotion of child's own initiative, cognitive activity and set tasks, basing on child's previous experience, thus furthering development of intellectual skills. Artistic and practical activities include all mutually related thinking operations that stimulate acquisition of intellectual skills within meaningful situations.*

Keywords: *a pre-schooler, art activities, intellectual skills.*

Ievads

Introduction

Jau izsenis latviešu tautasdziesmās apdziedāja čaklumu, mācīšanās un darba svarīgo nozīmi cilvēka izaugsmei, kā arī tos pūliņus, kas šo darbu palīdzēja veikt. Lai arī darbam un rokdarbiem tika piešķirta vairāk praktiska nozīme, tomēr liela vērtība tika pievērsta skaistumam, harmonijai, emocionālai pacilātībai, priekam, ko šis darbs radīja, kas arī norāda uz dvēselisku bagātību, cilvēka iekšējo būtību.

Cilvēks attīstās, apgūstot dažādas prasmes un iemaņas, bagātinot un pilnveidojot savas zināšanas. Tas, ar ko un kā tiek bagātināta bērna personības izaugsme, viņa fiziskā, intelektuālā un garīgā pasaule, ļoti lielā mērā ir atkarīgs no apkārtējās vides, kurā viņš dzīvo, tuvākajiem cilvēkiem un sabiedrības kopumā. Šis faktors ir ārkārtīgi svarīgs pedagoga darbā ar pirmsskolas vecuma bērniem, kad tiek apgūti pirmie priekšstati par apkārtējo pasauli, cilvēkiem, lietām, parādībām, kad veidojas izpratne par personiskām spējām un iespējām. Ir vajadzīgs dialogs ar bērnu. Bērnu domu, ideju noliegšanas rezultātā tas neveidojas. Svarīgi, lai pedagogs plānotu aktivitātes, kas sekmētu bērnu pašiniciatīvu, izziņas aktivitāti un izvirzītu uzdevumus, balstoties uz bērnu iepriekšējo pieredzi, tā sekmējot intelektuālo prasmju attīstību. Pirmsskolas vecuma bērni ir zinātkāri, aktīvi un darbīgi. E.Eriksons uzsvēris, ka bērni labprāt pakļaujas pieaugušo vadībai, ja viņu personību neapspiež, bet, pretēji tam, ļauj brīvi attīstīties bērna autonomijai, „Es” identitātei. Tad, pamatojoties uz savu pieredzi, ar nopietnu izpratni kļūst par radošām personībām, par brīviem, atraisītiem, pašcieņas pilniem cilvēkiem (Eriksons, 1998).

Cilvēka attīstība ir atkarīga no zināšanu, iemaņu un prasmju kopuma, kā rezultātā veidojas ne tikai intelektuālā un fiziskā izaugsme, bet katra individuālā attieksmju un vērtību sistēma, rakstura iezīmes un paradumi.

Pētījuma mērķis - pievērst uzmanību teorētiskajiem un empīriskajiem aspektiem, kas svarīgi pirmsskolēna intelektuālo prasmju sekmēšanā mākslas nodarbībās. Pētījuma teorētisko pamatojumu veido pedagogu, psihologu atziņas par pirmsskolas vecuma bērna intelektuālo prasmju sekmēšanu mākslinieciskā darbībā. Pētāmās problēmas kontekstā ir izzināta un analizēta 40 pirmsskolas izglītības skolotāju pieredze, izpratne un attieksme.

Pētījuma metodoloģija *Research methodology*

Pirmsskolas pedagogu aptaujas rezultātu analīze atklāj būtiskas problēmas pedagogu izpratnē par rokdarbos apgūstamajām prasmēm. Aptaujā piedalījās 40 pirmsskolas pedagogi no dažādiem Latvijas reģioniem. Lielākai daļai (67%) rokdarbi saistās ar sensomotoro prasmju attīstību, ietverot tajās pirkstu sīkās muskulatūras attīstību un speciālo prasmju apguvi - griezt, tīt, locīt. Pavisam neliela daļa pedagogu (5%) atbilžu norāda uz tādu bērnam nepieciešamo prasmju attīstību, kas saistītas ar intelektuālo un sociālo sfēru. Tomēr mākslinieciskajā un praktiskajā darbībā ir iekļautas visas savstarpēji saistītās domāšanas operācijas, kas veicina intelektuālo prasmju apguvi jēgpilnās situācijās. Bērns var apgūt priekšstatus (zināšanas) un prasmes darbā ar dažādiem materiāliem, bet vēlāk bez domāšanas un citām psihiskām norisēm bērns nespēs praktiski un radoši darboties (Rumpīte, 2000).

Teorētiskā pētījuma rezultāti *Theoretical study*

Kāda ir jēdzienu „zināšanas” un „prasmes” būtība, to attīstības un pilnveidošanas veicinošie un kavējošie faktori. N.Gončarova, apkopojot vairāku pedagogu un psihologu atziņas par šo jēdzienu interpretāciju, secina, ka visbiežāk jēdziens „zināšanas” tiek skaidrots kā apzināti uztverta un cilvēka atmiņā fiksēta informācija par objektīvo realitāti (Gončarova, 2005).

V.Zelmenis zināšanas skaidro kā apkārtējās pasaules un sevis atspoguļojumu, kur tipiskās atspoguļošanas formas ir konkrēti priekšstati par lietām un parādībām, to vispārinātie abstraktie jēdzieni, kā arī dabā izprastās likumsakarības. Zināšanu sistēma cilvēka apziņā veido noteiktu pasaules ainu (Zelmenis, 1999). Ž.Piažē uzsver, ka zināšanas ir darbība, un tieši darbībā veidojas personība. Plānojot darba procesu (rokdarbus), būtiski ir ievērot, ka atsevišķas zināšanas iegūst nozīmīgumu tikai tad, ja tiek iekļautas jau esošo zināšanu sistēmā. Tieši šī sistēma nodrošina jaunu sakarību izveidošanos. Zināšanas ir jāaktivizē, jāpielieto, jāpadziļina, pretējā gadījumā, ignorējot nepārtrauktības faktoru, zināšanu līmenis pakāpeniski sarūk (Piažē, 2002).

Izmantojot zināšanas dažādu darbību veikšanā, vienlaikus tiek izkoptas attiecīgās prasmes. Prasmes vienmēr balstās uz aktīvu intelektuālo darbību un ietver sevī domāšanas procesus. Prasmes ir gatavība apjēgt un patstāvīgi veikt praktiskas un teorētiskas darbības. Prasmju pamatā ir apgūtās zināšanas, dzīves pieredze.

Pirmsskolas vecumā, veidojoties un bagātinoties priekšstatiem par apkārtējo pasauli, to izzinot, notiek intensīva dažādu prasmju apguve, to pilnveidošana.

Jāatzīst, ka tas nenotiek ātri, bet ilgā, mērķtiecīgi virzītā darbībā, attīstošā vidē, kur pieaugušais (pedagogs) ir bērna apgūstamās pieredzes paraugs. Prasmju veidošanās ir atkarīga no vairākkārtējiem vingrinājumiem, kuros tiek variētas mācību darbības, nosacījumi un pakāpeniski tiek pagrūtināti uzdevumi.

Izveidojušās prasmes ļauj veikt uzdevumus arī tad, ja mainās situācijas, līdz ar to var secināt, ka prasmēm ir radošs raksturs. Rokdarbos apgūstamās prasmes var iedalīt šādi:

- vispārīgās darba prasmes;
- speciālās prasmes dažādos rokdarbu veidos;
- sociālās prasmes;
- intelektuālās prasmes.

Vispārīgās darba prasmes ietver mērķa izvirzīšanu, darba plānošanu, pašapkalpošanās prasmju apguvi, efektīvāko darbības paņēmieni izvēli. Vispārīgās darba prasmes var apgūt, darinot dāvaniņas, rotaļlietas, telpu rotājumus, klājot galdu svētkiem, gatavojot afišu teātra izrādei.

Speciālās prasmes dažādos rokdarbu veidos ir ļoti daudzveidīgas, tās lielā mērā ir atkarīgas no darbības vai uzdevuma, kuri tiek veikti: prasme saklāt galdu, izvēlēties piemērotāko materiālu, ievērot drošību, saskaņot nepieciešamos materiālus, krāsu; prasme griezt, locīt, siet u.c. Šo prasmju attīstība ietver plašu iespējamo prasmju apguvi. Katra darbība, tehnika, izstrādājuma veids, materiāli – tas viss prasa zināmu zināšanu, prasmju kopumu un to pilnveidošanu. Tādas speciālās prasmes kā šūšana, diega ievēršana adatā, mezgla uzsiešana, tīšana, griešana u.c. vissekmīgāk tiek attīstītas, izmantojot daudzveidīgu materiālu, kas bērnos izraisa interesi un vēlmī darboties. Šeit ļoti nozīmīga ir eksperimentēšana, salīdzināšana, būtiski ir sākt ar vienkāršākām darbībām. Speciālo prasmju attīstība norit sekmīgāk, ja bērni redz iespēju savu darbu reāli pielietot. Ikvienā bērna produktīvajā darbībā attīstās ne tikai speciālās prasmes, vienlaicīgi bērns mācās plānot savu darbību, izvirzīt mērķi, atlasīt nepieciešamos materiālus, veidojas gribas īpašības.

Sociālās prasmes ir prasme jautāt, palīdzēt, droši izteikt savu viedokli, patstāvīgi saskatīt radušos problēmu, tās iemeslus, pamatot to, prasme uz klausīt, atbildēt - prezentēt savu darbu.

Sociālās prasmes tiek sekmētas, ja vide, kurā atrodas bērns, ir emocionāli pozitīva, tā rada drošības sajūtu. Būtiski, lai pedagoga valoda, attieksme,

pedagoģiskais stils, kalpo par paraugu noteiktu darbību un attieksmju veidošanās procesā. Svarīgi rosināt bērnus palīdzēt viens otram, iedrošināt.

Saskarsmes prasmes rokdarbos veicina nepiespiesta gaisotne, bērni strādājot dalās ar iespaidiem, palīdz viens otram, sarunājas. Bērni vēro, atdarina un iegūst zināšanas viens no otra. Kopīgā darba procesā bērns apgūst saskarsmes prasmes. Bērna attieksmju un vērtību sistēma veidojas no apkārt esošās vides sakārtotības, pieaugušā attieksmes, viņa reakcijas uz bērna rīcību un darbības rezultātu. Svarīgi ir cienīt bērna viedokli un neuzspiest savas domas, bet atbalstīt, palīdzēt apgūst dažādas prasmes, pilnveidot tās, sekmēt prasmi saskatīt skaisto un radīt to pašam. Atbalstot bērnu, iedrošinot un ticot viņa izaugsmei, pedagogs veicina pozitīvu pašcieņas un pašvērtējuma attīstību bērnam.

Intelektuālās prasmes ietver domāšanas operācijas, prasmi koncentrēt uzmanību, gribasspēku, prasmi ieklausīties, uztvert informāciju, eksperimentēt, izziņāt, saglabāt atmiņā un reproducēt, izteikt savas ieceres, prasmi iztēloties, matemātiskās prasmes – orientēties plaknē, dalīt 2,4 daļās, atpazīt ģeometriskās figūras, saskatīt cēloņu un sekū sakarības. Intelektuālo prasmju attīstību veicina vispārēja izziņas procesu attīstība, bērnu patstāvīgā un praktiskā darbība.

Prasme izziņāt, izziņas aktivitāte būtībā ir intereses veidošanās, tā ir intelektuālās un emocionālās aktivitātes izpausme (Ščukina, 1971). Interese mudina bērnu darboties, iegūt jaunu pieredzi, zināšanas un prasmes. Ja ir interese, visi psihiskie procesi norit ļoti intensīvi, bet darbošanās kļūst aizrautīga un produktīva. Jautājumi - „Kā tu domā?”, „Kāpēc?”, „Ko ar šiem materiāliem varētu darīt?”, „Kas jādara vispirms?” veicina bērna radošo domāšanu, prasmi saskatīt dažādu lietu īpašības, rosina izteikt savas domas, idejas. Šeit jāpiekrīt N.Poddjakova uzskatam par problēmjautājumu uzdošanu un situāciju radīšanu, kas pašas par sevi atver bērna iekšējās izpratnes un pieredzes pakāpi, kad viņš, meklējot atbildes uz jautājumiem, pats sāk meklēt, jautāt, līdz ar to vairāk cenšoties izziņāt apkārtējo priekšmetu, lietu un parādību struktūru, būtību un nozīmi (Poddjakovs, 2004).

Prasmīgi organizēti rokdarbi rada vajadzību prātot, meklēt, mēģināt, tādēļ tas ir lielisks bērnu attīstības līdzeklis, kas skar dažādas viņa spējas, veido dažādas prasmes, jo darbojoties bērns kļūdās, bet no kļūdām mācās, izdara secinājumus. Izziņot bērns domā, mēģina, analizē un secina (Pētersons, 1931).

Intelektuālās prasmes ir cieši saistītas ar pārējo prasmju apguvi, bērna sensomotoro attīstību, iepriekšējās pieredzes aktualizēšanu un bagātināšanu. Katra jauna materiāla iepazīšana, izmantošana, pielietošana, dažādu materiālu kombinēšana sekmē jaunu prasmju veidošanos. Nepieciešams piedāvāt uzdevumus, kur tiek veicināta uzmanības, uztveres, atmiņas un runas attīstība. Ja bērnam piedāvātie darbi būs viņam saistoši un interesanti, tad viņš vēlēties apgūt konkrētus paņēmienus un ar prieku veiks dažādus vingrinājumus. Svarīgi ir sekmēt radošās prasmes, kas balstītas uz zināšanu, iepriekšējās pieredzes un apgūto prasmju kopumu.

Iztēli rosina interesanti, daudzveidīgi materiāli, problēmsituācijas, literārie darbi, dabas vērojumi. Pedagogam ir jāpiedāvā kombinēt tehnikas, materiālus, jāiepazīstina ar paņēmieniem, kā savu ieceri realizēt. Svarīgi sekmēt bērna prasmi patstāvīgi atrast risinājumu, izvēlēties piemērotākos materiālus mērķa īstenošanai. Ja bērns redz savas darbības nepieciešamību, izjūt gandarījumu, viņā attīstās gribasspēks, vēlēšanās iesākto paveikt līdz galam.

Prasmju apgūvē svarīgi ir vairāki pedagoģiski psiholoģiskie aspekti (Gončarova, 2005):

- mērķtiecīgums paredz pedagoģiskā procesa plānošanu, selektīvu vingrinājumu atlasī. Piemēram, vēloties pilnveidot tīšanas prasmes, pedagogs izdomā kādā veidā, ar kādiem materiāliem tiks sekmēta šīs prasmes pilnveide, kā bērni tiks motivēti šai darbībai, kāda būs tās secība;
- *iekšējā motivācija* stimulē bērnu, tā ir viens no būtiskākajiem faktoriem dažādu prasmju apgūvē, jo nepietiekama motivācija neveido bērniem vajadzību pēc rokdarbiem, līdz ar to izpaliek bērnu aktivitāte. Pirmsskolas vecuma bērniem iekšējā motivācija vēl nav izteikta, stimulējot, rosinot viņu interesi ar atbilstošām metodēm un paņēmieniem, rodas iekšēja vēlme darboties. Rokdarbos kā stimulē var būt interesants materiāls, tā krāsainība, daudzveidība, rezultāta personiskā nozīmība (rotālieta, dāvaniņa u.c.);
- *autonomija* – patstāvīga mācīšanās jeb mācīšanās darot;
- *iekšējais sistēmiskums* – iekšēja plānošanas sistēma;
- *bērna attīstības pakāpe, jau esošo zināšanu un prasmju līmenis*. Esošās prasmes un zināšanas dažādos rokdarbu veidos, nodrošina labāku jaunas informācijas uztveri;
- *afektīvais faktors* – pozitīvu emociju gūšana. Ja bērns izjūt vajadzību dažādus materiālus pārvērst iedomātos tēlos, priekšmetos, viņš gūst prieku, rod gandarījumu, apliecina sevi darbā;
- *darbības rezultāta novērtējums* – kontrole, paškontrolē un pašvērtējums nodrošina darba procesa efektivitāti. Vecākā pirmsskolas vecuma bērni jau spēj novērtēt savus sasniegumus un neveiksmes, spēj savā darbā kaut ko mainīt, uzlabot. Svarīgi stimulēt bērni paškontroles spējas, lai, veicot darbību, viņam rastos priekšstats par ieguldītā darba un rezultāta ciešo sakarību.

Intelektuālās prasmes visvairāk attīstās problēmsituācijās, kurās nav zināmas pareizas atbildes, kuras paredz vairākus risinājumus. Problēmsituācijas ir domāšanas sākumpunkts, kad jāatrod paņēmieni mērķa sasniegšanai. Mērķa izvirzīšanā aktivizējas domāšana, bērns sāk domāt, ko darīt, kā atrisināt radušos problēmu. Lai domātu, nepieciešamas zināšanas, lai kaut ko uzminātu, jāprot domāt. Domāšana saistīta arī ar uzmanību, iztēli, gribas sasprindzinājumu un citām psihiskām norisēm. Problēmjaudājumi rosina arī īpašu interesi par māksliniecisko darbību.

Minētā problēma ir risināta un pamatota R.Fišera izstrādātajā dažādu mācīšanās pieeju hierarhijā. Zemākajā līmenī notiek informācijas sniegšana un doto instrukciju kontrole. Bēnam attīstās reproduktīvais domāšanas veids, jo skolotājs mēģina visu parādīt, paskaidrot un pieprasa to atdarināt. Otrajā līmenī skolotājs liek akcentu uz individuālajām atšķirībām informācijas uztverē un pārstrādē. Bēnam attīstās produktīvais domāšanas veids, jo skolotājs stimulē bērna aktivitāti un nonākšanu līdz secinājumiem.

Tas atklājas, kad rokdarbos ir jau apgūta kāda prasme. Skolotājs rosina doto darinājumu pārveidot, parādot vairākus pārveides paraugus. Bērni domā, izvēlas un darina, stimulējot sevi tālākai darbībai. Šajā gadījumā skolotājs nekontrolē, nenoraida bērna izvēli, ideju. Viņš ļauj bērnam pašam nonākt pie secinājuma, kā to izdarīt.

Trešajā līmenī bērni pārstrādā zināšanas, iekšēji pārdomā. Šo līmeni R.Fišers nosaucis par „mācīšanu domāšanai”, un to raksturo bērna paša ideju realizēšana. Šajā līmenī skolotājs izvērza tematu vai problēmu, kura būtu jāatrisina, bet bērni izmanto savu pieredzi, kas kādreiz darīts līdzīgi, paši izvēlas materiālu vai tehniku un cenšas realizēt ideju, plānojot darba procesu (Fišers, 1990).

Secinājumi

Pētījuma gaitā secināts, ka audzināšanas praksē pilnveidojama pirmsskolas pedagogu izpratne par pirmsskolēna intelektuālo prasmju sekmēšanu mākslas nodarbībās. Turpināma aizsāktā diskusija par pirmsskolas vecuma bērnu intelektuālo prasmju sekmēšanu mākslas nodarbībās. Būtiski ir izziņāt bērnu iepriekšējo pieredzi, uzklaut viņu idejas, kopīgi apspriest problēmjaudājumu vai situāciju, dot iespēju patstāvīgi izvēlēties materiālus plānotā darinājuma izveidei.

Summary

Theoretical base of the research lies on pedagogue and psychologist findings about development of pre-schooler intellectual skills with the help of arts classes. Within the framework of the problem studied, the experience, understanding and attitude of 40 pre-school teachers was found out and analysed.

Analysis of pre-school pedagogue survey results reveals notable issues regarding their understanding about skills to be learned through handicrafts. Questionnaire engaged 40 pre-school pedagogues from various Latvia regions. Most of them (67%) relate handicrafts with development of sensorimotor skills (small hand muscles, learning to cut, wrap, or fold). Only small part of pedagogues (5%) mentioned that handicrafts promote also skills related to intellectual and social sphere. However, artistic and practical activities cover all mutually related thinking operations that develop acquisition of intellectual skills in meaningful situations. Child may get ideas (knowledge) and abilities when working with various materials; while later he will not be able to perform practical and creative activities without thinking and other mental processes (Rumpīte, 2000).

Intellectual skills include thinking operations, ability to concentrate attention, willpower, ability to listen, perceive information, experiment, cognize, store in memory and reproduce, express own intentions, capability to imagine, as well as mathematical skills – navigate on plane, divide in parts, recognize geometrical shapes, see correlations between cause and effect. Promotion of intellectual skills is facilitated by development of general cognition processes, independent and practical activities of child.

Ability to study and investigate as well as cognitive activity basically is a interest formation process; it is manifestation of intellectual and emotional activity (Ščukina, 1971). Interest is encouraging child to be active, get new experience, knowledge and skills. If there is interest, all mental processes are taking place very intensively, while activity becomes intense and productive. Here we may agree with N.Poddjakov belief about giving challenges and creating situations that open level of child's internal understanding and experience as he, when seeking for answers, is independently seeking, asking and thus more getting into discovering structure, essence and meaning of surrounding objects, things and phenomena (Poddjakovs, 2004). Skilfully organised handicrafts create necessity for thinking, looking, and trying; thus it is excellent tool to be used to develop children abilities and skills, since when active child makes mistakes and learns from mistakes, makes conclusions. When cognizing, child is thinking, trying, analysing and concluding (Petersons, 1931).

Intellectual skills are closely related to acquisition of other abilities, child sensorimotor development, actualization and enrichment of previous experience. Learning, using, and application of each new material, combination of several materials facilitates emerging of new skills. Adult should offer child tasks promoting development of attention, perception, memory and speech. If activities offered will seem interesting, child will be keen of learning particular techniques and will gladly perform various exercises. It is of a great significance to further creative skills that are based on a set of knowledge, previous experience and skills learned. The best way to develop intellectual skills is with the help of challenges or problematic situations that do not give correct answers and that may have several solutions. Challenge is a starting point of thinking, when tools have to be found to reach the goal. When setting the goal, the thinking is activated; child starts to think about what to do, about how problem may be solved. Thinking requires knowledge, while learning or finding out something needs thinking. Thinking is related to attention, imagination, tightness or strain of will and other mental processes. Challenges raise also specific interest about artistic activities.

The problem mentioned is processed and substantiated in hierarchy of various learning approaches worked out by R.Fisher. The lowest level covers giving of information and control of the given instructions. Child's reproductive thinking is developed, as teacher is trying to show everything, explain and is asking to repeat it. At the second level, teacher emphasises individual differences in perception and processing of information. Child's productive thinking is promoted, as teacher is stimulating child's activity and his getting to the conclusions. It may be seen when handicrafts have helped to learn some new skill. Teacher is encouraging to transform work by showing several modification examples. Children are thinking, choosing and making, stimulating themselves for further activities. In this case teacher does not control, does not reject child's choice, idea. He allows child to make a conclusion about how to do it. At third level, children are processing knowledge, thinking over. R.Fisher has named this level "teaching to think" and it is characteristic with implementation of child's own ideas. At this level teacher suggests theme or problem that should be solved while children are using their own experience in what similar has been done, children choose material or technique and are trying to implement idea, by planning work process (Fishers, 1990).

The research allowed concluding that pre-school pedagogue understanding about development of pre-schooler intellectual skills with arts classes should be improved and the discussion about this theme should be continued.

Literatūra **References**

1. Eriksons, H.E. (1998). *Identitāte: jaunība un krīze*. Rīga: Jumava.
2. Fisher, R. (1990). *Teaching Children to Think*. United Kingdom: Basil Blackwell Ltd.
3. Pētersons, E. (1931). *Vispārīgā didaktika*. Rīga: Gulbis.
4. Piažē, Ž. (2002). *Bērnu intelektuālā attīstība*. Rīga: Pētergailis.
5. Rumpīte, D. (2000). *Novitātes kreativitātes teorijā*. Skolotājs, Nr.5, 32.-37.lpp.
6. Zelmenis, V. (1991). *Īss pedagoģijas kurss: Pedagoģiem pašizglītībai*. Rīga: Zvaigzne.
7. Гончарова, Л. (2005). *Функционирование триады "знания - умения - навыки" в современной дидактике*. Сборник научных трудов Севера - Кавказского государственного технического университета. Серия "Гуманитарные науки", №2.
8. Поддяков, А.Н. (2004). *Исследовательская активность ребёнка*. Детский сад от А до Я. № 2, 10 – 20 с.
9. Шукина, Г. И. (1971). *Проблема познавательного интереса в педагогике*. Москва: Педагогика.

Mg.paed. **Ligita Priede**

Rīgas Pedagoģijas un izglītības vadības akadēmija
E-pasts: pirmsskola@rpiva.lv

Mg.paed. **Dagnija Vigule**

Rīgas Pedagoģijas un izglītības vadības akadēmija
E-pasts: dagnija.vigule@rpiva.lv